

Stärkt högskola

Miljöpartiets högskolepolitiska program 2014

Det moderna samhällets kännetecken – kunskap, demokrati, hälsa och välbefinnande, innovation – hänger alla samman med tillgång till utbildning. Den högre utbildningens roll är att rusta vårt samhälle inför framtidens utmaningar, som miljö- och klimatproblem, demografiska utmaningar, resursfördelning, välfärdsfrågor och global solidaritet. För detta krävs ett utbildningssystem som präglas av kvalitet, tillgänglighet och internationell förankring. Hur vi stärker den högre utbildningen är viktigt att diskutera också i valrörelsen eftersom riksdagen ger förutsättningarna för högskolornas och universitetens verksamhet. Några frågor är särskilt aktuella i debatten:

1) Högre utbildning i hela landet

Fler ska få chansen att studera. Under mandatperioden har utbildningsplatserna i den högre utbildningen blivit nästan 22 000 färre. I en tid av global lågkonjunktur och rekordhög ungdomsarbetslöshet stängs dörren för många unga som önskar studera. Unga hänvisas då istället till arbetslöshet, trots att efterfrågan på utbildning är hög. Alliansen har aviserat en utökning av utbildningsvolymen med 10 000 utbildningsplatser, men de flesta av de nya platserna viks för lärarutbildning, och eftersom söktrycket dit är lågt riskerar de nya platserna att gapa tomma. Miljöpartiet vill att antalet helårsplatser i den högre utbildningen blir fler. Därför ska statens anslag höjas så att en del av utbildningsvolymen kan återställas. Miljöpartiets anslag finansierar 10 300 nya utbildningsplatser samt ytterligare 1 000 platser på läkarutbildningen. Lärosätena ska ha möjlighet att fördela utbildningsplatser till kurser och program så att de kan möta ett högt söktryck från studenter.

Utbildning i hela landet. För att Sverige ska klara internationell konkurrens måste varje talang tas tillvara. Som en konsekvens av Alliansens resursfördelning har utbildningsmöjligheterna koncentrerats till storstadsregionerna samtidigt som flera mindre högskolor tvingats minska eller avveckla sina regionala campus. Det leder till att studenter, lärare och forskare söker sig från de regionala högskolorna, vilket utarmar utbildningsmöjligheterna utanför storstäderna, och Sveriges utbildningsnivå och internationella konkurrenskraft drabbas. För att förbättra utbildningsmöjligheterna runt hela landet behövs fler orter med högskolecampus samt utökad tillgång till distansutbildningar och webbaserade kurser. Möjlighet att studera på hemorten har visat sig särskilt viktig för att personer från studieovana miljöer ska läsa vidare. God tillgång till utbildning är viktigt för Sveriges konkurrenskraft och allmänna utbildningsnivå. Det är också en välfärdsfråga: alla människor, oavsett regional hemvist, ska ha rimlig möjlighet att få del av den utveckling som studier på universitet och högskola erbjuder.

2) Högre utbildning med hög kvalitet

Statens anslag till den högre utbildningen har sedan 1993 urholkats med motsvarande sju miljarder kronor. Det får negativa konsekvenser för kvaliteten på utbildningarna, och därför behövs omfattande kvalitetssatsningar. Dessa innefattar såväl förstärkning av den pedagogiska kvaliteten som goda förutsättningar för forskare i karriären.

Undervisningsgaranti. Många studenter – företrädesvis inom humaniora, samhällsvetenskap, ekonomi och juridik – får idag så lite som fyra timmar lärarledd undervisning per vecka. Det gör att studenter har liten tillgång till processer som är viktiga i en akademisk utbildning, t.ex. diskussioner med erfarna lärare. Istället blir utbildningen att likna vid att inneha ett lånekort på universitetsbiblioteket. Alla studenter, oavsett utbildning, ska ha rätt till en genomsnittlig undervisningstid om minst tio timmar per vecka. Det är viktigt för utbildningarnas kvalitet och en förutsättning för den akademiska stimulans som förbereder studenten för vidare forskning och ett framgångsrikt yrkesliv.

Mer praktik. För studenten är det viktigt att under studietiden få tillämpa den kunskap som utbildningen ger. Därför ska alla studenter få utökade möjligheter att under sin utbildning göra praktik. Nära kontakt med potentiella arbetsgivare underlättar också etablering på arbetsmarknaden efter examen. Kopplingen mellan utbildning och forskning på lärosätet ska stärkas. Studenter kan också behöva handledning i sin väg ut på arbetsmarknaden. Därför ska karriärcenter upprättas, så att studenter får stöd i övergången mellan studier och arbete.

3) Breddad rekrytering

Huvuddelen av Sveriges studenter kommer från hem med studietradition och socioekonomiskt gynnsamma förhållanden. Den sociala snedrekryteringen till högskolan innebär att många människor inte får chansen till akademisk utbildning, därmed går Sverige miste om talanger som behövs för att vår framtida välfärd ska säkras. Svenskt utbildningsväsende måste bli bättre på att ta tillvara alla studiebegåvningar. Därför ska ett nytt resursfördelningssystem ta hänsyn till förmågan att rekrytera brett, så att lärosäten, som i det här avseendet är framgångsrika, tilldelas större resurser. Detta är ytterst en fråga om demokrati: tillträde till högre utbildning ska inte vara beroende av social tillhörighet.

I dag ger studier i moderna språk, men inte i modersmål, meritpoäng vid antagning till högskolan. För att språkkunskaper ska värderas högre ska även modersmålsstudier bli meriterande vid antagning. Det behövs också ett aktivt arbete mot diskriminering och negativ särbehandling inom högskolan, liksom i övriga samhället. Studievägledare ska i sin vägledning aktivt jobba mot den underrepresentation av studenter med utländsk bakgrund som idag finns. Även ett brett utbud av program och kurser utanför storstadsregionerna främjar generellt en bredare rekrytering till högskolan.

4) Den högre utbildningens samverkansuppdrag

Den högre utbildningens traditionella uppdrag, utbildning och forskning, är sedan 1977 kompletterad med den s.k. tredje uppgiften, alltså att universitet och högskolor ska samverka med det omgivande samhället, t.ex. genom informationsspridning och nyttiggörande av kunskap. Trots att denna uppgift är avgörande för att samhället ska få ta del av kunskap och innovation, och därmed åtnjuta en högre grad av välfärd, har uppdraget aldrig konkret finansierats, utan statens uppfattning har implicit varit att befintliga anslag ska täcka detta, ibland ganska omfattande, arbete. Om lärosätena inom ramen för sina anslag alltid måste prioritera mellan å ena sidan forskning och utbildning, å andra sidan samverkan, är risken stor att den senare uppgiften får stryka på foten. Resursfördelningssystemet behöver beakta samverkansuppgiften och bidra till att den högre utbildningen får bästa förutsättningar att ägna sig åt samverkan, parallellt med undervisnings- och forskningsuppgiften. Flera regionala högskolor har visat sig vara framgångsrika i sin samverkansuppgift.

5) Internationalisering

En öppen värld är en bättre värld. Internationella studenter är en resurs som ska lockas till svenska lärosäten. Sådant utbyte främjar kvaliteten i svensk utbildning och ska stimuleras. Sedan Alliansen införde studieavgifter har tyvärr antalet utomeuropeiska studenter minskat. Studieavgifter ger en liten besparing åt statskassan men innebär samtidigt ett stort steg bort från internationellt samarbete. Nu har Alliansen även öppnat för möjligheten att studenter ska betala avgifter till s.k. utbildningskonsortium. Det är att bakvägen avgiftsbelägga studier och är oacceptabelt.

Alliansregeringen har tidigare tagit initiativ till att omvandla svenska lärosäten till stiftelser under förvärdningen att lärosätenas internationalisering underlättas. Men internationalisering är fullt möjlig utan att en privatisering av universiteten genomförs. Svenska lärosäten bör istället inom ramen för nuvarande driftsform utveckla strategier för internationell etablering och samverkan.

6) Goda studieförutsättningar

För att studier på högskola och universitet ska bli lyckosamma behöver studenten ha goda studievillkor. I dag är det allt svårare för studenter att klara bostad och ekonomi. Det leder till en situation där många studenter parallellt med sina studier i stor utsträckning måste arbeta vilket kan leda till att unga väljer bort högre studier.

Bidragdelen i studiemedlet måste höjas, vilket är särskilt viktigt för personer från socioekonomiskt svaga förhållanden, eftersom de visat sig vara obenägna att skuldsätta sig för studier. Dessutom är trygghetssystemet för studenter otillräckligt. Studenter ska få rätt till sjukersättning, och sjukskrivning på halvtid ska möjliggöras, så att studenten kan studera på halvtid. Bostadssituationen på högskoleorterna måste också förbättras vilket både är ett nationellt och kommunalt ansvar. Det måste även finnas en fungerande studenthälsa. I dag lider många studenter av stress och psykisk ohälsa vilket hämmar studieförmågan. Slutligen måste studentinflytandet i utbildningarna stärkas.